

ADEUNTE PRIMUM

AD TARVISANAM EPISCOPALEM CATHEDRAM,

ILLUSTRISSIMO REFERENDISSIMO D. D.

SEBASTIANO SOLDATI

ORATIO

HABITA IN ECCLESIA CATHEDRALI

AB ANTONIO PELLIZZARI CANONICO

JUSSU ET NOMINE ILLUSTR. AC REVEREND. CAPITULI

ANNO MDCCCXXIX.

TARVISII

EX TYPOGRAPHIA ANDREOLIANA

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

ORATIO

Quamquam ex eo die, quo allatus nobis est Vindobona nuntius, qui doceret brevi futurum, ut in locum Pastoris optimi JOSEPHI GRASSERII, a Tarvisana ad Veronensem Episcopalem Sedem, moerentibus nobis, mox commigraturi, Tu ipse, P. A. sufficiendus esses, non minui, neque leniri non potuit noster dolor, sedata mature quacumque animorum trepidatione et anxietate de successore: tamen hodierna luce efferri jam nos laetitiae, et gestire condecet, ne tam praecellentis boni donum non maximi facere

6

muneri atque officio me defuisse insimulet, neque eorum, quorum jussu huc ascendi, voluntatem atque expectationem fallere videar!

Jucunda sane nobis et colenda esse debet illius diei recordatio, qua Te, digressum Patavio, Castrum Francum excepit; primus enim fuit hic ascensionis tuae ad hanc amplissimam dignitatem gradus, primaque ad Tarvisanum Clerum accessio, cum ex eo tempore noster esse coeperis. Hic autem fieri non potest, quin fratris reminiscar mei, cujus mihi memoriam renovat cum fraternus amor, tum locus ipse ac domus, in qua primus ipse olim, perhonorifica Duumvirum invitatione inductus, institutionem juventutis constituit ac digessit, et per plures annos moderatus est. Ad hanc eandem domum, ad hanc litterarum sedem, tu quoque, P.A. ab eodem postea magistratu rogatus, venire non detre-

etasti, atque onus, curamque illius Gymnasii, libenti animo suscipere, tum vigili operosaque sedulitate perferre. Multa enimvero illustri Oppido, multa Duumviris habenda est gratia, quod, cum Te multis argumentis atque indiciis probe cognoscent, tuae illi fidei ac sapientiae imbuendos studiis ac litteris pueros concedere curaverint. Ex quo factum est, ut Te nova, semper ac firmitiora Tarvisanae Ecclesiae vincula devinxerint, propriumque tandem singulari Dei muneris dono dicarent. Quid? nonne hinc omnis nostrae hujus laetitiae fons et origo?

Jam vero quid in litterarum cultura, quid in fingendis puerorum ingeniis, quid denique prudentia et virtute valeres, ex omni, quam per illud tempus sequutus es, muneris tui implendi ratione, liquido apparuit: cum junioris aetatis mores, vitaeque puerilis actiones, op-

portunis disciplinae adminiculis, ac praeceptis erudieris, et perpoliveris, tum Praeceptorum opera, quos Tibi delectos asciveris, studiosorum adolescentum mentes informare, atque artibus libero homine dignis instruere, atque ornare, Tibi solemne fuerit.

Quamvis autem cum societati hominum, tum Ecclesiae, perutile sit litterarum studiis, optimisque disciplinis dociles puerorum mentes atque animos excolere, tamen toti populo praestantiori jure praeesse, ut ea, quae ad Religionem pertinent, non magis adolescentibus, quam majoribus natu, sancte riteque suppedites, munus est eo majoris aestimandum, quod non humano fulciatur auxilio et voluntate, sed caelitus demissum divina quadam auctoritate ac potestate pollere videatur.

Quapropter Te jam primo illo, de quo perpauca dixi, egregie functum

officio, ad insignem Novalis Curiam extulit providentis Dei manus, quo Te ad altiorem gradum continenter ascendentem, ad hanc dignitatis amplitudinem, quasi per acclivum tramitem, perduceret.

De tuis porro Novali factis quid dicam? quid de vitae ratione? quid de officio, Religione ac fide? Sed haec silentio praeterire satius est: nam, cum sint omnia cum tua laude conjuncta, non modo aures dictis non praeberes, sed etiam dicenti succenseret. Verum licet ego Tibi morem geram, num tacent omnes? quid? num Novalensium voces comprimis? nonne et ipsi hujus laetitiae nostrae non exiguam sibi partem vendicant? nonne Te illis Pastorem fuisse elata voce, dulcique recordatione gloriantur? Cujus rei publicas hodie solemnesque significationes prodere magno studio certant. Qua quidem gaudii

nostri communicatione aliquod tandem se invenisse putant levamentum doloris, quo quattuor abhinc et amplius annis affecti sunt propter tuam inde discessionem. Nunc autem libentissime acquiescunt, cum tuam in se ipsos auctoritatem, quasi postliminio ampliorem sublimioremque recipiant. Nihil est igitur, quamobrem Novalenses amplius ablatum Pastorem querantur, vel huic urbi, aut Canonicorum collegio, in quod sapientissimo fuit consilio adlectus, invident: quandoquidem in honorem atque utilitatem amborum, quod factum est, cedere videamus.

At vero quid Canonicus, quid Primicerii dignitate honestatus egeris, quid curae, quid laboris impenderis, non modo in Ecclesiasticis sacrisque rebus regendis ac promovendis, sed etiam in collegii nostri negotiis tuendis ac defendendis, quem nostrum, vel quem ex

universa civitate ignorare arbitraris? Sed quoniam grave nimis ac molestum modestiae tuae foret, si quae in lucem proferri possent, commemorare vellem, plura dicere supersedeo.

Ad illud tempus properat nunc oratio mea, in quo ad clavum Dioecesis hujus sedit Illustrissimus et Reverendissimus JOSEPHUS GRASSERIUS, Episcopus modo Veronensis, quem honoris causa nomino: tunc enim quid de Te sentiret vir prudentissimus patefactum est, cum ipse, postquam omnia, ut solet, acri examine perpendisset, in partem curarum et laborum suorum Te sibi asciscere minime dubitaverit. Vidit enim jam tum singulari, qua praeditus est, mentis perspicacitate, quid valeres: vidit quam tuto res ac negotia, quamvis ardua, vel alcae plena periculosae, fidei tuae et sagacitati committi et credi possent. Te vero tanti muneris partibus

assidua diligentia et fide perfunctum
magnus profecto fructus, magna utilitas
consequuta est. Quid? nonne in hac
navigatione, ut ita dicam, exercitatus
atque edoctus, maris hujus, in quod
nunc jam, solvens a terra, Gubernator
intras, pericula vitare didicisti? scopulos
et brevia declinare? ventorum tempe-
statumque vim ac furorem praenoscere,
atque antevertere? tum ortus, atque
occasus syderum, quae vel cient fluctus,
vel motos componunt, ediscere, inque
illam caeli plagam oculos conjicere, ubi
spes salutis, clara Cynosura conspicitur?
Quid namque, ut apertius dicam, eo-
rum, quae ad Dioecesim spectant uni-
versam, Te fugit? Siquidem cum in
rebus agendis, tum in deliberationibus,
non solum Praesuli adfueris, verum
etiam multa Tibi demandata scite agi-
taveris, emendaveris, perfeceris? quis
Curio, immo quis Sacerdos non Tibi

exquisite notus et cognitus? num Te latet, si quae alicubi serpant vitia, ut ea coercere possis; vel boni mores ac virtutes florescant, ut ea foveas atque amplifies? Propterea, post optimi Episcopi GRASSERI discessionem, Canonico-rum Collegium universam Tibi Dioecesim tamquam Tutori custodiendam prudentissimo consilio detulit, ut omnia, usque dum Episcopalis auctoritas restitueretur, sarta tecta praestares. Non itaque novum modo opus aggredieris, sed illud ipsum, quod in manibus habes, quod Tibi notum consuetumque est, hoc urgebis, hoc non intermissum, jure non amplius commodato, sed proprio atque integra potestate persequeris.

At illud querendum nobis est, nec sine lacrymis memorandum, non Tibi satis opis, non satis auxilii, non satis adjutorum tanti operis praesto esse: ita ut in mentem veniant verba illa Jesu

Christi, quibus Apostolos alloquens, aiebat: *Mensis quidem multa, operarii autem pauci.* Quae quidem Christi verba terrere nos facile possent, nisi ipse Dominus, mortalium conditionem miseratus, illico subiecisset: *Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* Si nos ergo omnipotens Dominus, ut eum rogemus hortatur, an quos ad rogandum suadet et allicit, eorum preces aspernabitur? quin potius caveamus, ne illud nobis cunctantibus, quod Petro trepidanti, ac mergi timenti, dixit, objiciat: *modicae fidei quare dubitasti?*

Praeterea et illud ex re fore arbitror, quod alias publica in concione breviter attigi, hoc etiam loco subjicere, et concepta vota iterare. Et quidem multa a Majoribus nostris pie sapienterque constituta fuisse non solum accepimus, verum etiam vidimus ipsi nos olim, atque

experti sumus, quorum hodiedum vix
 aliquod vestigium (pro! temporum acer-
 bitas, inversique mores!) vix, inquam,
 vestigium aliquod extat; ita ut ex pro-
 priis sedibus et possessione, Religionis
 majestas dejecta, vix aliquas aedes et
 loca reliqua habuit, in quae se recipe-
 ret. Huic tanto malo mederi velle, si
 qua possint, debent omnes, quibus Re-
 ligionis utilitas ac decus cordi est; et
 fortasse hortandi atque excitandi sunt,
 ut Majorum suorum fidei documenta
 sequantur, atque aliarum nationum fi-
 nitimarum recentia exempla imitentur.
 Quod si fiat, (idque sperare licet)
 multa ex iis, quae diruta et deleta fue-
 runt, instaurari tandem ac refici videbi-
 mus. Nova hinc Tibi subsidia, tamquam
 auxiliares cohortes adjungentur, quo
 melius feliciusque divinum opus, quod
 instat, persequaris. Quid enim? nonne;
 audacter dicam, non solum Religionis

studium, sed etiam omnem humanitatem exuisse videretur, qui nollet fidas illis offerri stationes, portusque patere, qui per asperum vitae hujus mare jactati procellis, vel territi aliorum naufragiis, vel piratarum perfidiam atque insectationes metuentes, perfugium aliquod requirunt, ubi tuto conquiescant? Sed ne plura. Intelligis enim quid innuerim, quidque Ecclesiae utilitas, quid bonorum spes ac voluntas expectet. Sed nescio quo fato eveniat, ut nunquam desint, qui non modo Religionis praecepta susque deque habeant, verum et ipsam Religionem, qua in terris nihil sanctius, nihil augustius inveniri potest, atque adeo quidquid ad ipsam spectare putant, oderint impie, atque impudenter impugnent. Contra hujusmodi pestem non erit cur desideretur vigilantia tua neque eloquentia, ut oves Tibi creditas ac commissas a malorum hominum conta-

gione semoveas. Etenim cum non mediocrem Tibi copiam facultatemque dicendi natura largita sit, eamque studio atque exercitatione perfeceris; ejus fructum in primis percipere debent illi, quibus consulere Dei praecepto juberis. Quid? nonne ideo Divus Paulus in eo, qui populis praeest, inesse jubet exquisitam doctrinae suppellectilem et facultatem, *ut potens sit exhortari in doctrina sana, et eos, qui contradicunt arguere? sunt enim multi vaniloqui et seductores.* Ecce Tibi igitur duplex patet campus, in quo excurrere tua possit eloquentia: ut rudes videlicet, aut saltem non transfugas homines, ea quae ad salutem necessaria sunt, edoceas: scelestos vero, sanctissimisque legibus repugnantes coarguas, et refellas. In quo multa opus est animi contentione, multaeque ratiocinationis atque argumentorum vi, necnon exculso elocutionis ap-

paratu. Non quod ab orationis ornamentis ac luminibus, mentis et conscientiae sanationem pendere arbitremur, cum ex uno Dei verbo, si bene percipiat, quod vocum ac dictionum veluti quibusdam involucris contegitur, expectanda sit; sed ne homines delicati videlicet ac difficiles, si quid in oratione, vel scriptis, impolitum vel asperum vel inconditum offenderint, scripta, vel orationem contemnant atque irrideant. Hoc autem de Te suspicari minime licet, in quo non vulgarem eloquentiae facultatem inesse norunt omnes, qui Te vel in concione orantem audierint, vel quae a te scripta passus es in vulgus edi, perlegerint. A primis usque Ecclesiae temporibus contra errores, contraque calumnias Haereticorum, et contra perditorum hominum versutas commentationes, Praesulibus nostris fuit dimicandum, ne teterrimum virus latius serperet.

ad perniciem gregis, vel saltem, disjunctis furiosorum machinationibus, fractisque et profligatis eorum viribus, insanire desinerent, neque amplius victi victores lacessere auderent. Nullum fortasse fuit tempus, in quo, ut generatim dicam, eximior Praesulibus scientia, atque excellentior dicendi vis, usui esse possit, quam hoc nostro saeculo, in quo jamdudum protervi homines (furias melius dixeris) cuncta vel impotenti furore, vel occultis artibus, tamquam per cuniculos, miscere atque evertere conantur. Qui jam nullas non violare leges verentur: qui foedera, qui societatis vincula, qui sanctissimae Religionis perscripta nullo loco habent: qui, verbo, caelum ipsum stultitia petere minime perhorrescunt. Qui si mundum universum facibus, vastationibus, caedibus inflammare, diripere, perdere possent; hominumque genus eo adducere, ut ferarum

ac belluarum ritu vitam traduceret; magnam sibi gloriam (horrendum dictu!) se adeptos fuisse arbitrarentur. Sed haec luctuosa mittamus, praesertim cum maximo Dei beneficio factum sit, ut nobis Imper. et Rex Noster quasi vallum circumdaret, quò hostiles impiorum incursiones et jacula prohiberet; itaque malae mentis homines, si qui forte intra valli septa contineantur, minis, poenisque compescuit ac terruit; ut non modo moliri aliquid contra salutem publicam suscipiant; sed etiam studiose caveant, ne quod voce, vel factis, indicium aut suspicionem suae perversitatis injiciant. Atque haec sunt profecto, quae summam Regibus gloriam, populis pacem et tranquillitatem conciliant; Episcopis autem robur, et solatium, ut proprio se muneri rite fiderentque praebeant: ne forte similes sint Hebraeis illis, qui cum murorum

Jerusalem aedificationi operam darent, essentque crebris hostium irruptionibus vexati, una manu, ut ita dicam, hostes cum gladio repellere, altera vero opus prosequi, et moenia excitare cogeantur.

Sed ut eo redeat, unde discessit oratio, laetari, dicam, et exsultare nos oportere Pastorem consequutos, qui, quidquid evenerit, subtili mentis acie persequetur, et quod facto opus fuerit, virtute perficiet. Ad laetiora et gratiora igitur tandem considerata nosmet convertamus. Itaque cum in singulorum frontibus conspersam hilaritatem cernas: cum novo quodam splendore Templum hoc nitere videatur: cum totam urbem, cum oppida, rura, vicos permeet dulcis suavisque jucunditas; sume animos, A. P. ultroque magno oneri, quod Tibi gloriae, aliis erit saluti, subire ne reformides. Quidni subeas? quid enim Te absterreat? quid demoretur? num Tibi

aliquid defuturum times? Cum discipulos ad praedicandum misisset Dominus Noster Jesus Christus sine pera, sine calceamentis; numquid illis defuit? Si quid auxilii, si quid gratiae, si quid virium Tibi deesse viderit, ille ipse Dominus, cujus legatione fungeris, abunde suppeditabit. Jam mihi videor et Angeli, qui Tarvisanae praeest Ecclesiae, vocem audire, qua Te invitet amice, atque haerenti Tibi ac trepidanti dexteram porrigat et fidem. Nonne Divus Petrus, in cujus honorem excitata fuit primum haec aedes ab ipso ejus discipulo Prosdocimo, Tibi aderit? nonne Divus Liberalis, qui suo quasi paludamento universam Dioecesim protegit ac tutatur, nonne caeteri caelestes hujusce Basilicae, aliorumque Templorum, sacrarumque aedium patroni, Tibi praesto erunt? non suppetias venient?

Praeclare enimvero nobis factum est,

ut cum de amissione Praestantissimi Praesulis GRASSERI nimis certi, de Successore, ut initio dixi, anxie trepidaremus, nuntius laetissimus non ita multo post insperato adveniret, molestamque ex animis nostris sollicitudinem eximeret, Teque nobis futurum Antistitem polliceretur. Quae vox simul atque intonuit ac percrebuit, sibi omnes visi sunt respirare atque erigi; atque urbem extemplo, totamque Dioecesim ab Alpibus ad mare laetissima fama pervasit. Nos igitur, cum ex Collegio nostro Te delectum iri valde gauderemus, tum cives omnes non modo, sed etiam extra muros usque ad ultimas Dioecesis oras, omnes gaudio affici sciremus; nostrum esse duximus Viro Principi, qui Pro Rege Italae Fratri Provincias singulari prudentia atque humanitate moderatur, urbem hanc invisenti, supplicem libellum tradere, quem ad Imper. et Regem

nostrum mitteret, quo Ipsi maximas egimus pro tanto beneficio gratias, immortales habituri. Nova item nobis gaudii causa extitit, cum tantus vir munus officiumque nostrum comiter benigneque probaverit, et Regi nostro gratum acceptumque fore praedixerit. Hoc autem re vera evenit. Etenim Imper. et Rex noster non modo libellum venia dignatus est, et gratum acceptumque habuit; sed eo clementiae indulxit, ut jusserit esse, qui de hac re Canonicoꝝ coetum nomine suo certioꝝ faceret.

Sed neque tacendum arbitror hoc loco, nobis illud attulisse gaudii cumulum, quod Sacrae Tuae Consecrationis caerimoniae ac ritus, novo plane ac singulari exemplo, per tres Amplissimos Praesules perficerentur, quos noꝝtrates ac Tarvisanos jure appellare possimus; cum Tarvisanae Ecclesiae, ut omnibus notum est, fuerint olim addicti.

Denique si quae pauca in hac communi solemnique gratulatione breviter dicendo attigi, Tibi neque molesta fuerint, neque, quemadmodum spero, improbata, non mediocri afficiar laetitia: cum nemo esse possit, qui, quae Tu probaveris, tantum sibi assumat, ut vituperet; tum quoque, ut delato mihi susceptoque muneri me satis fecisse, pro ingenii facultatisque tenuitate, confidam.

